

Vekker internasjonal interesse

Tannhelsetjenesten i de tre fylkeskommunene Sogn og Fjordane, Hordaland og Rogaland har inngått et samarbeid med Barnevernstjenesten for bedre å kunne avdekke omsorgssvikt. Barneombudet i Litauen reiste til Bergen for å lære mer om prosjektet.

Delegasjonen hadde dagen i forveien hatt samtaler med avdelingstannlege Anne Rønneberg på Klinikk for allmenn odontologi barn ved Universitetet i Oslo, og barneombud Reidar Hjermann. Sistnevnte hadde tidligere gjort oppmerksom på Kompetansenettverk Vest og deres samarbeidsavtale mellom Barnevernstjenesten og Den offentlige tannhelsen i de tre vestlandsfylkene. Representantene fra Litauen ble møtt med et tett program, hvor besøk hos ulike institusjoner engasjert i avtalen sto sentralt.

Kunnskap gir trygghet

Samarbeidsavtalen skal ved hjelp av tverrfaglig samarbeid og kompetanseheving avdekke omsorgssvikt mot barn og unge i større grad enn tidligere. På tvers av fylkesgrenser og profesjoner, skal samarbeidspartnerne gi tannhelsepersonell økt kunnskap og trygghet til å oppdage, og ikke minst handle, når de gjennom sitt virke møter pasienter som er utsatt for mishandling og overgrep.

Det er i tillegg utarbeidet brevmaler som gjør det enklere for tannklinikkene å etablere gode rutiner for innkalling og oppfølging av pasienter som gjentatte ganger ikke møter til time, samt prosedyrer for når og hvordan man sender en bekymringsmelding til barnevernet.

Plikt til å varsle

I Norge har alle barn og unge mellom 0 og 18 år en lovfestet rett til et gratis tannhelsetilbud i den offentlige tann-

De tre vise damer fra vest: Folkehelserådgiverne Linda Næss, Britt Sønnessyn og Ingfrid Vaksdal Brattabø.

helsetjenesten. Denne ordningen gjør Den offentlige tannhelsetjenesten til en egnet og viktig kontrollpost hvor tannhelsepersonell har mulighet til å fange opp signaler om at noe er galt.

Lov om helsepersonell slår fast at alt helsepersonell har plikt til å melde fra til barnevernet ved mistanke om alvorlig omsorgssvikt. Den offentlige tannhelsetjenesten gir et landsdekkende tilbud, men det er avdekket lokale forskjeller når det gjelder opplæring, bevissthet og rutiner knyttet til meldeplikt. Barneombudet er bekymret for denne ulikheten og ønsker en tannhelsetjeneste som ivaretar og gir likt tilbud uavhengig av bosted og sosial status. Tannhelsetjenesten har anledning til å se alle barn, og kan i sammenheng med tannbehandling avdekke omsorgssvikt og overgrep. Kompetansenettverk Vest ønsker å gi alle barn og unge et likeverdig tilbud i sin region, og har gjennom avtaler mellom barnevernstjenesten og Den offentlige tannhelsetjenesten utarbeidet rutiner og retningslinjer for å avdekke omsorgssvikt, mishandling og overgrep.

Støtte og veiledning

Det er i dag 34 500 barn i året som ikke møter til avtalt tannlege time. Mange av disse kommer ikke til undersøkelse til tross for gjentatte oppfordringer. Samarbeidsavtalen gir tannklinikkene et verktøy som de kan bruke for å få støtte og rettleiding fra sine samarbeidspartnere, deriblant en ressursperson som tannhelsepersonell fra de tre fylkene kan kontakte når de behøver noen å rådføre seg med. Ressurspersonen registrerer antallet henvendelser og hva de dreier seg om. I kontakten med klinikken har med barnets foresatte, legges det vekt på meldeplikten tannhelsepersonell har ved mistanke om omsorgssvikt. Helsedirektoratet jobber nå med å lage nasjonale retningslinjer på dette feltet.

Faglig forankring

Barneombud for Litauen, Edita Ziobienė, dro sammen med sine to rådgivere til Fylkestannlegen i Hordaland for å møte Britt Sønnessyn, Ingfrid Vaksdal Brattabø og Linda Næss, alle tre folkehelserådgivere i henholdsvis Sogn og Fjordane, Hordaland og Rogaland fyl-

ke. De er arkitektene bak samarbeidsavtalen slik den foreligger i dag.

– Som helsepersonell har vi plikt til å melde fra ved mistanke om alvorlig omsorgssvikt, men det er en tøff situasjon å stå i. Mange tannleger og tannpleiere forteller at de flere ganger har hatt mistanke om at noe er galt, uten å vite hvordan de skal gripe det an, sier tannpleier og jurist Linda Næss.

Da de tre startet arbeidet, ble det raskt naturlig å involvere Statens barnehus for å få innsikt i hvordan Barneverntjenesten jobber.

– Vi fikk blant annet opplæring i hvordan barn i en slik situasjon kan oppføre seg, hvordan vi bør oppføre oss, hvordan vi skal utføre avdekkende intervjueteknikk på tannklinikken, og hva Barneverntjenesten syntes var viktig å få med i en samarbeidsavtale med tannhelsetjenesten. Underveis koblet vi også til Barneklinikken ved Universitetet i Bergen og Senter for vold og traumatisk stress (RVTS). Avtalen har dermed en solid forankring i fagmiljøet, sier Næss.

Det er viktig å finne årsaken til at et barn ikke møter til tannlegetimen. Hva er grunnen? I Norge ser man grav karies på barn som et tegn på mulig omsorgssvikt. Er tannstatusen så dårlig at foreldrene holder barnet hjemme?

Når barnet ikke møter, ringer vi foreldrene og avtaler ny time. Uteblir barnet gjentatte ganger, går det brev til foreldrene om at neste steg er en bekymringsmelding til barnevernet, dette på bakgrunn av at barnet har en rettighet når det gjelder tannbehandling. Får vi mistanke om at noe er alvorlig galt med henblikk på mishandling eller overgrep, sender vi ikke barnet hjem, men kontakter barnevern eller politiet. I alle tannklinikkene skal det finnes interrutiner for hvordan man skal gå frem i de ulike situasjonene, forteller Næss.

Økt bevissthet

Siden samarbeidsavtalen trådte i kraft i januar 2011, har det skjedd merkbare forandringer i hvordan tannhelsepersonell følger opp og forholder seg til en mistanke om omsorgssvikt.

– Det er en betydelig reduksjon i antallet barn og unge som ikke møter til avtalt tannlegetime.

– Bevisstheten blant tannhelsepersonell om deres plikt til å rapportere ved mistanke om omsorgssvikt, er økende.

Besøk på Statens barnehus Bergen. Fra venstre Audrone Bedorf, rådgiver, Linda Næss, folkehelserådgiver, Bente Holmgren, overtannlege ved Tannhelsedistrikt sentrum, Edita Ziobiene, barneombud, Anne Skåtøy, ressursperson DOT Hordaland, Jurga Kinderiene, rådgiver, Ingrid Vasdal Brattabø, folkehelserådgiver, Kristin Konglevoll Fjell, leder Statens barnehus Bergen, Britt Sønnesyn, folkehelserådgiver, Guttorm Karlsen, avdelingstannlege ved Odontologisk universitetsklinikk, Reidun Dybsland, barnevernspedagog.

– Tannhelsepersonell har bedre kunnskap og kan lettere gjenkjenne tegn på omsorgssvikt og føler seg sikrere på og hvordan de skal rapportere videre.

– Antallet bekymringsmeldinger fra tannhelsepersonell til barnevernet har økt.

– Ressurspersonen mottar flere telefoner per uke fra tannhelsepersonell som vil rådføre seg om pasienter de mener kan være utsatt for omsorgssvikt.

Møte med aktørene

Etter en presentasjon av både de praktiske og juridiske sidene av samarbeidsavtalen ved Linda Næss og Ingrid Vaksdal Brattabø, ble det litauiske barneombudet og hennes to rådgivere først tatt med på besøk til Årstad tannklinikk. Her ble de møtt av klinikkssjef Martha Sørensen, som for anledningen hadde invitert overtannlege Bente Holmgren ved Tannhelsedistrikt sentrum, og leder for barnevernet i Bergenhus, Svanhild Alvær. Delegasjonen fikk en orientering om hvordan etatene samarbeider i praksis.

Videre gikk turen til Universitetet i Bergen. Her redegjorde klinikkstannlege Guttorm Karlsen for hvordan temaet omsorgssvikt er integrert i undervisningen per i dag, og hvordan man ønsker å styrke bevisstheten blant studentene gjennom blant annet å arrangere et årlig seminar. En guidet tur i det nye, snart innflyttingsklare tannbygget ble det også tid til.

Siste offisielle post på programmet var et besøk ved Statens barnehus Ber-

gen. Her fortalte leder Kristin Konglevoll Fjell og barnevernspedagog Reidun Dybsland hvordan de arbeider med barn og unge som har vært utsatt for mishandling og overgrep, og om samarbeidet de har med tannhelsetjenesten for å fange opp disse barna.

Tallenes klare tale

2011 er første gang Den offentlige tannhelsetjenesten skal rapportere om antallet bekymringsmeldinger sendt til barnevernet i året som gikk.

– Vi tror vi kommer til å se en mye bedre fremmøtestatistikk ved at vi i større grad fanger opp de barna som faller utenfor, og at tallene vil vise at rutinene for å oppdage dem som blir utsatt for overgrep er blitt bedre. Og ikke minst at det blir iverksatt sak på et mye tidligere tidspunkt, sier Linda Næss.

Hun og Ingrid Vaksdal Brattabø har i høst vært med på et forskningskurs ved Institutt for klinisk odontologi ved Universitetet i Bergen, hvor de har laget forskningsprotokoller som skal dokumentere effekten av samarbeidsavtalen.

– Utarbeidelsen av samarbeidsavtalen er noe av det viktigste jeg har gjort i min yrkesaktive karriere. Jeg er stolt på vegne av avtalen, og håper den vil føre til at flere barn i Norge får den hjelpen de behøver til et bedre liv, avslutter Næss.

Tekst og foto: Tone Elise Eng Galåen